

HET VERHAAL VAN DE DWAZE OLIFANT

Hoofdstuk uit Vāsiṣṭha's Yoga van Swami Venkatesananda

Vertaling: Ferit Arav

(VI.I.89)

Luister, O prins, naar de het volgende verhaal. In de Vindhya bergen was er eens een zeer sterke olifant met twee krachtige slag tanden. Deze olifant werd eens door olifantjagers in een val gelokt en gevangen genomen. Hij werd met ijzeren kettingen in de boeien geslagen, moest zware arbeid verrichten en leed veel pijn. Na drie dagen verzamelde de olifant al zijn kracht en slaagde erin zich van zijn boeien te bevrijden en te vluchten. Een olifantjager zag het gebeuren en besloot de olifant weer te vangen. Hij klom in een boom met takken over het pad waar de olifant langs zou komen. Zijn bedoeling was zich op de nek van de olifant te laten vallen om hem weer aan zijn macht te onderwerpen. Toen hij zich op de olifant liet vallen miste hij echter de olifant en viel precies voor zijn voeten neer. De olifant zag zijn vijand voor zich op de grond liggen. Maar hij werd overstelpt door medelijden en spaarde hem.

De jager was niet ernstig gewond. Hij stond op en ging opnieuw op zoek naar de olifant. Niet lang daarna ontdekte hij de olifant onder een boom. Toen groef hij ergens in de omgeving een diepe put en bedekte het met takken en gebladerte. Na enkele dagen viel de olifant in de put en sindsdien moet hij de jager weer dienen en leeft hij in pijn en grote angst.

De olifant had verzuimd zijn vijand, die hem ketende en pijnigde, te doden toen deze voor hem neerviel en moest daardoor opnieuw langdurig lijden. Men nodigt, als het ware, het lijden zelf uit wanneer men steeds aan zijn geneigdheden toegeeft. Door de veronderstelling 'ik ben vrij' viel de olifant opnieuw in gebondenheid. Dwaasheid is gebondenheid en leidt tot smart.

Luister nu naar de betekenis van deze parabel.

De olifant in de Vindhya bergen is de in onwetendheid verkerende mens. De twee krachtige slagstanden zijn het zuivere rede of onderscheidingsvermogen (viveka) en onthechting (vairāgya) waarover elke mens in essentie beschikt. De jager die de olifant pijn toebreacht is onwetendheid. De bron van alle smart is onwetendheid.

Ondanks zijn enorme kracht was de olifant aan de wil van de jager overgeleverd; ook de mens, hoewel in alle opzichten perfect, wordt heelaas door onwetendheid overwonnen.

De ijzeren kettingen waarmee de olifant was geboeid, zijn de gehechtheden gesmeed door de verlangens die de mens in zijn macht heeft. Besef dat deze verlangens sterker en duurzamer zijn dan ijzeren kettingen. IJzeren kettingen vergaan in de loop van de tijd, maar verlangens die de overhand hebben nemen toe en worden sterker. Soms rijst in de mens een flauw besef van het bestaan van de boeien waarmee hij geketend is en hij probeert zich daarvan te bevrijden. Hij gaat op zoek naar kennis en onderwerpt zich aan discipline. Maar als de standvastigheid onvoldoende is neemt onwetendheid weer de overhand en men vervalt in de stroom van gewoonten, zoals bij het falen van de olifant om de jager voorgoed uit te schakelen.